

Magdalena Mikołajczyk

Instytut Politologii Uniwersytetu Pedagogicznego

HISTORIA INSTYTUTU POLITOLOGII UNIwersYTETU PEDAGOGICZNEGO W KRAKOWIE I AKTUALNA OFERTA EDUKACYJNA

Instytut Politologii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie jest jednostką stosunkowo młodą. Uczelnia istnieje w krakowskim środowisku od 1946 r., jej nazwy i status ulegały zmianie (do 1999 r. Wyższa Szkoła Pedagogiczna, następnie Akademia Pedagogiczna, od 2008 r. Uniwersytet Pedagogiczny). Podobnie jak w przypadku innych polskich ośrodków nauk politycznych zainicjowanie lub wznowienie studiów z nauk politycznych nastąpiło w latach siedemdziesiątych XX w. Pod koniec następnej dekady i w okresie kojarzonym z początkiem polskiej transformacji ustrojowej znacząco zwiększyła się liczba pracowników specjalizujących się w badaniach stricte politologicznych, zaowocowało to kilkoma habilitacjami i licznymi doktoratami w tej dziedzinie. Kierownikiem Zakładu Nauk Politycznych był w tamtym okresie prof. dr hab. Michał Śliwa, późniejszy i aktualny rektor Uniwersytetu Pedagogicznego, specjalizujący się w badaniach z zakresu myśli politycznej i historii idei.

Wyodrębnienie Instytutu Politologii z istniejącego wówczas Instytutu Nauk Społecznych nastąpiło dopiero w styczniu 2002 r., od tej pory funkcjonuje on niezmiennie w ramach Wydziału Humanistycznego (obok Instytutu Historii oraz Instytutu Filozofii i Socjologii). Podstawę kadrową stanowiły wyjściowo zespoły dwóch katedr – Katedry Politologii i Katedry Ekonomii Politycznej – oraz niektórzy z socjologów. W strukturze Instytutu znalazły się wówczas zakłady: Historii Doktryn Politycznych, Systemów Politycznych, Teorii Polityki, Stosunków Międzynarodowych i Etnicznych, Ekonomii i Polityki Gospodarczej, oraz pracownie: Dydaktyki i Środków Multimedialnych oraz Praw Człowieka. Struktura ta ulegała zmianie wraz z rozszerzaniem zespołu, podejmowaniem nowych kierunków badań, a także z wzbogacaniem oferty kształcenia.

Edukacyjna oferta Instytutu z każdym rokiem ulega rozszerzeniu. Od początku i aktualnie prowadzone są studia stacjonarne i niestacjonarne I stopnia (licencjackie) i II stopnia (magisterskie) na kierunku Politologia. W tym drugim przypadku istnieje możliwość wyboru specjalizacji ukierunkowującej studenta na badania administracji publicznej, polityk publicznych ze szczególnym uwzględnieniem polityk miejskich i strategii samorządowych, polityki informacyjnej i wizerunkowej czy polityki energetycznej uwzględniającej realia gospodarcze i ekologiczne. Studia na tym kierunku prowadzone są w oparciu o elastyczny i innowacyjny program, którego przygotowanie zostało wyróżnione i nagrodzone przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego w 2012 r.

W roku 2007 podjęto również rekrutację na dwóch innych kierunkach, Instytut prowadzi ją od tej pory nieprzerwanie. Są to studia w zakresie Stosunków międzynarodowych I stopnia (stacjonarne i niestacjonarne) oraz na kierunku Administracja studia I stopnia (stacjonarne i niestacjonarne). Od 2010 r. istnieje możliwość studiowania na kierunku Stosunki międzynarodowe II stopnia, także z możliwością wyboru specjalności, takich jak m.in. polityka zagraniczna i bezpieczeństwo międzynarodowe, studia europejskie, dyplomacja publiczna. Ostatnim uruchomionym w Instytucie kierunkiem jest Bezpieczeństwo wewnętrzne. Tu podobnie – studia I i II stopnia realizowane są w obu tokach, stacjonarnym i niestacjonarnym. Na studiach magisterskich także istnieje możliwość wyboru specjalności, przykładowo dotyczącej bezpieczeństwa ekonomicznych interesów państwa, bezpieczeństwa informacji, administrowania bezpieczeństwem czy zarządzania kryzysowego. W roku akademickim 2014/15 planowane jest uruchomienie studiów II stopnia na kierunku administracja ze specjalnościami administracja gospodarcza, e-administracja i służba publiczna.

W związku z tym, że misją uczelni pozostaje kształcenie i dokształcanie nauczycieli, ważną propozycją Uniwersytetu są studia podyplomowe, skierowane i przygotowane dla tej właśnie kategorii

studentów. Dotychczas były to studia zwidczy społeczeństwie z podstawami przedsiębiorczości, w nowej ofercie znajdują się też studia podyplomowe z edukacji obywatelskiej i prawnej. Mają one charakter kwalifikacyjny. Innego rodzaju studiami dokształcającymi są studia podyplomowe z administracji samorządowej, przeznaczone dla odmiennej grupy słuchaczy, najczęściej rekrutującej się spośród kadr urzędniczych jednostek gminnych i powiatowych. Podobny charakter będą miały inicjowane właśnie studia o nazwie Akademia lidera. Ich program profilowany jest pod kątem słuchaczy zatrudnionych lub szukających pracy w organizacjach pozarządowych.

W 2002 r. Wydział nabył prawo nadawania stopnia doktora z nauk społecznych w zakresie nauk o polityce, a w 2013 r. prawo do nadawania w zakresie tych nauk stopnia doktora habilitowanego. W ramach Wydziału prowadzone są także stacjonarne studia III stopnia (doktoranckie, czteroletnie) w zakresie nauk o polityce. Stopień doktora uzyskało już (niezależnie od studiów) ponad 30 młodych politologów.

W Instytucie Politologii studiuje rokrocznie ponad 2000 studentów. Wśród nich liczną grupę stanowią studenci z zagranicy. Dla beneficjentów programu Erasmus, od 2014 r. Erasmus+, przygotowujemy specjalny wybór kursów, głównie w języku angielskim, ale także francuskim i rosyjskim, których przedmiotem są zagadnienia współczesnej polityki, międzynarodowych stosunków politycznych i gospodarczych państw UE oraz państw innych regionów świata. Dla zorganizowanej grupy studentów zagranicznych istnieje możliwość przygotowania pakietu kursów lub studiów podyplomowych o temacie „New Europe. Comparative studies of politics, economy and society”. Modernizacja procesu kształcenia pozwala na realizację niektórych kursów za pośrednictwem lub przy częściowym wykorzystaniu platformy e-Learningowej.

Uniwersytet Pedagogiczny dysponuje nowoczesną bazą socjalną – pozwalającą na zakwaterowanie w pobliżu uczelni. Uczelniane Centrum Sportu i Rekreacji, dysponujące kilkoma obiektami, w tym basenem, przygotowuje zajęcia sportowe. Inicjatywy kulturalne podejmowane są m.in. w Klubie „Bakałarz”. Studenci politologii i kierunków związanych z Instytutem wydają własną gazetę i współpracują z rozgłośnią radiową „Spectrum”. Koło naukowe, podzielone na kilka sekcji, pomaga w realizacji badań naukowych lub realizuje własne projekty edukacyjne i badawcze.

Struktura Instytutu Politologii oraz kierunki badań naukowych

W Instytucie Politologii zatrudnionych jest obecnie ponad pięćdziesięciu pracowników naukowych. Tworzą oni dwanaście zespołów. Podział na katedry odpowiada profilowi badań prowadzonych indywidualnie i zespołowo oraz wiąże się z przyjętym modelem kształcenia, programem studiów. Są to: Katedra Doktryn Politycznych (kierownik: prof. zw. dr hab. Michał Śliwa); Katedra Teorii i Socjologii Polityki (kierownik: dr hab. prof. UP Krzysztof Łabędź); Katedra Systemów Politycznych i Partyjnych (kierownik: dr hab. prof. UP Katarzyna Sobolewska-Myślik); Katedra Stosunków Międzynarodowych (kierownik: prof. zw. dr hab. Józef Łaptos); Katedra Studiów Europejskich (kierownik: prof. zw. dr hab. Jan Rydel); Katedra Samorządu Terytorialnego i Wspólnot Lokalnych (kierownik: prof. zw. dr hab. Andrzej K. Piasecki); Katedra Historii Ustroju i Instytucji Publicznych (kierownik: prof. zw. dr hab. Andrzej Jaeschke); Katedra Prawa i Nauk o Administracji (kierownik: dr hab. prof. UP Andrzej J. Madera); Katedra Edukacji Prawnej i Obywatelskiej (kierownik: dr hab. prof. UP Stanisław Kilian); Katedra Ekonomii i Polityki Gospodarczej (kierownik: dr hab. prof. UP Janina Pach); Katedra Polityki Publicznej (kierownik: dr hab. prof. UP Andrzej Kozera); Katedra Bezpieczeństwa Wewnętrznego Państwa (kierownik: dr hab. prof. UP Andrzej Żebrowski) oraz Międzynarodowe Centrum Naukowo-Badawcze „Mediterraneum”.

Na specyfikę badań podejmowanych w Instytucie Politologii rzutowały w minionej dekadzie oraz rzutują współcześnie różne czynniki, wśród nich tradycje badań podjętych w latach wcześniejszych, zainteresowania badawcze kadry stanowiącej trzon zespołu (kierowników katedr), polityka kadrowa, dla której priorytet stanowiło to, by reprezentowane były wszystkie subdyscypliny politologii, reorientacja zainteresowań części kadry związanej z kształceniem na studiach z zakresu administracji i bezpieczeństwa wewnętrznego, ostatecznie – pedagogiczny profil uczelni. Podejmowane i finalizowane wydaniem publikacji badania są rezultatem indywidualnych zainteresowań, pracy katedr (których struktura ulegała zmianie), procesów związanych z finansowaniem badań

naukowych oraz współpracy – pozwalającej tworzyć podejście interdyscyplinarne i kooperować z różnymi ośrodkami na forum ogólnopolskim i międzynarodowym. Publikacje, które sygnują swoimi nazwiskami pracownicy instytutu, potwierdzają nie tylko umiejętność integrowania zespołów tematycznych, indywidualnej współpracy w związku z zaproszeniem do krajowego lub zagranicznego projektu, ale także różnorodność paradygmatów teoretycznych stosowanych w badaniach i ujęć metodologicznych.

Wśród prac badawczych prowadzonych przez pracowników Instytutu Politologii w ostatnich latach znaczna ich część dotyczyła doktryn politycznych, w tym polskiej myśli politycznej – jej historii oraz ideowego podłoża współczesnych ruchów politycznych. Koordynatorem licznych inicjatyw związanych z badaniem myśli politycznej jest Katedra Doktryn Politycznych i jej kierownik prof. dr hab. Michał Śliwa. Przykładowo są to rozprawy o syntetycznym charakterze, dotyczące historii idei (M. Śliwa), filozofii politycznej (Łukasz Zweiffel), polskich i zagranicznych nurtów myśli socjalistycznej i socjaldemokratycznej (M. Śliwa), nieortodoksyjnych nurtów komunizmu (Magdalena Mikołajczyk), polskiego stalinizmu (Stefan Bielański), percepcji totalizmu w przedwojennej myśli politycznej (A. Jaeschke, Edyta Chrobaczyńska-Plucińska), tradycji demokracji, w tym polskich nurtów demokratycznych (M. Śliwa, Ewa Fogelzang), myśli agrarnej i ruchu ludowego (M. Śliwa, Władysław Wic i in.), katolickiej nauki społecznej (Agata Tasak), myśli narodowej, w tym charakterystycznej dla polskiej emigracji politycznej (S. Kilian), myśli liberalnej i krytyki liberalizmu (M. Śliwa, M. Mikołajczyk, Radosław Marzęcki), populizmu i ekstremizmu (Dominika Kasprówska). Badania, a tym samym liczne publikacje pracowników, dotyczą idei integracji europejskiej (J. Łaptos) oraz idei samorządności (A. Piasecki, Ryszard Kozioł, A. Jaeschke), pojęć takich jak suwerenność, rewolucja, państwo itp. Powstało także wiele prac o charakterze przyczynkarskim, których przedmiotem były koncepcje polityków, intelektualistów lub formacji i środowisk politycznych działających w realiach przedwojennych, okresu wojny i okupacji, w latach 1944–1989 oraz współcześnie. Rozwiniętym nurtem badań jest zorientowana na prezentację myśli politycznej biografistyka (M. Śliwa). Warto zaznaczyć, że ubocznym, ale zauważalnym kierunkiem badań była historia polityczna Polski. Badania te uwieńczyło powstanie kilku podręczników. W pracach nad nimi brali udział M. Śliwa, K. Łabędź i M. Mikołajczyk oraz niezależnie Andrzej K. Piasecki. Współautorem znanego opracowania z historii powszechnej XX w. jest J. Rydel. Katedra Doktryn Politycznych inicjowała także projekty badawcze, których przedmiotem była lewica w XX w., tradycje i adaptacje idei, ich retrospektywny i prospektywny charakter oraz wpływ na kształt i politykę polską po 1989 r. Cykliczny charakter miały przedsięwzięcia dotyczące oceny dziedzictwa okresu realnego socjalizmu (modernizacji/regresu, koncepcji politycznych i propagandy lat 1944–1989). Do prac Katedry Doktryn Politycznych włączają się często badacze zainteresowani procesami instrumentalizacji pamięci historycznej, współczesną recepcją powojennej historii politycznej i gospodarczej

Osobny, ale korespondujący z przedstawionym kierunkiem badań jest niewątpliwie program badań nad opozycją polityczną w realiach systemu autorytarnego, komplementarny, jeśli chodzi o ramy czasowe, bowiem badacze zajmowali się zarówno stricte powojennymi dziejami (nurt socjalistyczny, demokratyczny i ludowy), jak i problematyką opozycji lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych (rewizjonizm), strukturami opozycji lat siedemdziesiątych, inteligentką kontestacją lat ostatnich dwóch dekad PRL oraz przede wszystkim koncepcjami programowymi NSZZ „Solidarność” (wg liczby publikacji: K. Łabędź, dalej M. Śliwa, M. Mikołajczyk, Joanna Bar, R. Kozioł).

Zagadnienia opozycji politycznej, także w aspekcie teoretycznym, ponadto nawiązującym do współczesnych realiów politycznych, można potraktować jako centralne dla zainteresowań badawczych pracowników Katedry Teorii Polityki oraz osób współpracujących z tym zespołem przy realizacji niektórych projektów. Tu warto wymienić zespołowe badania, których realizacją kierował dr hab. prof. UP Krzysztof Łabędź, realizowane w latach 2008–2011 w ramach grantu MNiSzW „Modele opozycji parlamentarnej w Polsce w latach 1997–2010”. Zespół ten (oraz inni, nienależący do niego pracownicy Instytutu) ma w dorobku publikacje poświęcone problematyce świadomości, kultury i socjalizacji politycznej, zachowaniom politycznym i wyborczym, społeczeństwu obywatelskiemu i

determinantom partycypacji obywatelskiej (K. Łabędź, Marek Simlat, Halina Sekuła-Kwaśniewicz i in.). Inny obszar zainteresowań dotyczy problematyki ciągłości i zmiany systemu politycznego, transformacji systemowej, instytucjonalnych ram demokracji, konfliktu politycznego (K. Łabędź, Grzegorz Foryś, M. Mikołajczyk). Sporo uwagi poświęca się w tych badaniach postawom społecznym oraz orientacjom poznawczym i aksjologicznym niektórych grup lub kategorii społecznych (m.in. kobiety, rolnicy, młodzież). Przedmiotem zainteresowań pracowników tej katedry są zagadnienia: przywództwa, dotyczące teorii i funkcjonowania elit politycznych (M. Simlat, spoza zespołu M. Mikołajczyk, o lokalnych elitach pisze również A.K. Piasecki), opinii publicznej i komunikacji politycznej czy mitów i stereotypów politycznych, interesujący temat stanowi polityczny dyskurs współczesności, a osobnym polem badawczym jest język polityki (K. Łabędź, R. Marzęcki, M. Mikołajczyk). Paradoksalnie, pracownicy Katedry Teorii Polityki, ze względu na metodologiczne kompetencje, relatywnie często podejmują badania empiryczne (K. Łabędź, G. Foryś, R. Marzęcki). Ich przedmiotem były przykładowo formy protestu różnych grup społecznych z przełomu wieków czy polityczne orientacje młodzieży współczesnego pokolenia.

Zainteresowania systemem politycznym RP, systemami politycznymi współczesnego świata oraz systemami partyjnymi (polskim, krajów europejskich i in.) dzielą pracownicy dwóch katedr – Systemów Politycznych i Partyjnych (wcześniej – Organizacji i Ruchów Politycznych oraz Systemów Politycznych) oraz Historii Ustroju i Instytucji Publicznych, co nie znaczy, że nie ma podobnych publikacji w dorobku innych pracowników Instytutu. Przykładowo przywołać można szereg rozpraw dr hab. prof. UP Katarzyny Sobolewskiej-Myślik, kierującej pierwszą z wymienionych katedr, poświęconych partiom politycznym w świecie, w tym osobliwie partiom regionalnym oraz systemom partyjnym państw Europy Środkowo-Wschodniej. Wraz z poszerzonym, ponaduczelnianym zespołem prowadziła badania empiryczne i opracowała zagadnienia dotyczące struktur organizacyjnych polskich partii. W latach 2007–2009 kierowała realizacją grantu MNiSzW „Analiza struktur organizacyjnych polskich partii politycznych”. W drugiej połowie minionej dekady dużo uwagi poświęciła funkcjonowaniu partii na poziomie regionu (w tym partiom szkockim i katalońskim). Młodszy pracownicy tej katedry mają już w dorobku liczne publikacje, w tym zagraniczne, poświęcone strategiom i organizacji partii politycznych, partiom skrajnej prawicy, nacjonalistycznym i populistycznym (D. Kasprowicz), partiom tureckiej sceny politycznej (Karol Bieniek), niektórym z polskich partii parlamentarnych i pozaparlamentarnych (D. Kasprowicz). W latach 2008–2010 dr Dominika Kasprowicz realizowała grant promotorski MNiSzW nt. „Partie skrajnie prawicowe w Europie Środkowej i Zachodniej. Analiza porównawcza”. Ostatnio zespół tej katedry inicjował międzynarodowe badania pt. „Socio-Political Alternatives in Central and Eastern Europe”.

Sposób podejścia koncentrujący uwagę na funkcjonowaniu partii i ruchów politycznych koresponduje z zainteresowaniem zagadnieniami marketingu politycznego, socjotechniki wyborczej, badaniami opinii publicznej czy partyjnych elektoratów, ocenami społecznych preferencji, wyborczego sukcesu czy przegranej. W swoich pracach badawczych pracownicy wymienionych katedr (oraz inni, współpracujący) podejmują relatywnie często problematykę związaną z funkcjonowaniem systemów politycznych oraz instytucji politycznych (w tym systemów wyborczych, instytucji demokracji bezpośredniej itp.) w różnych państwach, zmiennych kontekstach polityczno-kulturowych oraz gospodarczych: w państwach skandynawskich (Marian Grzybowski), w RFN (Jan Rydel), w Republice Włoskiej (S. Bielański), V Republice Francuskiej (J. Łaptos, wcześniej Henryk Łakomy), w Belgii oraz małych państwach Europy (J. Łaptos), w Holandii (Ł. Zweifel). Sporo uwagi poświęcono dotychczas systemom państw Europy Środkowej i Wschodniej, w tym Słowacji, Bułgarii, Ukrainie (K. Sobolewska-Myślik, D. Kasprowicz, A. J. Madera), historii systemu brytyjskiego (A. Jaeschke) itd. Mniej zauważalne są – mimo akcentowania problemów związanych z kształtowaniem polskiego modelu demokracji – analizy centralnych organów władzy. Wymienić tu można prace poświęcone zagadnieniom polskiego konstytucjonalizmu, parlamentarizmu, instytucji prezydenta i rządu (M. Grzybowski) oraz książkę, której przedmiotem były polskie komisje śledcze (A.J. Madera). Brytyjskim parlamentarystą, jego historią, zajmuje się wymieniony wcześniej prof. Andrzej Jaeschke. Niewątpliwie ważne dla badań polskiego systemu politycznego i tranzycji

w ogóle będą publikacje prof. Andrzeja K. Piaseckiego, poświęcone procesom wyborczym oraz kształtowaniu instytucji demokracji bezpośredniej.

Kolejny obszar zainteresowań – tym razem znajdujący szeroką reprezentację wśród badaczy, a także w publikowanych wynikach ich prac – wyznaczają zagadnienia samorządu terytorialnego, wspólnot lokalnych i polityki lokalnej. W tym nurcie lokują się liczne prace teoretyczne i sumujące wyniki badań empirycznych. Przedmiotem badań pracowników Katedry Samorządu Terytorialnego oraz inicjowanych przez kierownika tego zespołu prof. dr. hab. A.K. Piaseckiego projektów konsolidujących środowisko politologiczne, wykraczających poza ramy Instytutu, są: instytucje samorządu terytorialnego w krajach europejskich, historia oraz prawno-polityczne aspekty funkcjonowania samorządu w Polsce, wybory i referenda lokalne, kandydaci i liderzy lokalni, ich kampanie wyborcze, relacje samorządu z mediami lokalnymi, marketing w przestrzeni lokalnej, instytucje jednoosobowych organów samorządu terytorialnego, pracownicy samorządowi, cały szereg zagadnień związanych z polityką lokalną oraz modernizacją lokalnych społeczności, gospodarki i struktur władzy. Wspomnieć tu należy także o opracowaniach zbiorowych, których przedmiotem były dotychczas modele samorządu terytorialnego w wybranych państwach europejskich, modele przywództwa czy menadżerskie i polityczne role wójtów, burmistrzów i prezydentów miast. Pracownicy katedry badali także antecedencje współczesnego samorządu, debaty o samorządzie pracowniczym i terytorialnym sprzed 1989 r. (R. Kozioł) oraz proces ewolucji lokalnej demokracji bezpośredniej po 1989 r. (Barbara Węglarz). W tym ostatnim przypadku realizowano w latach 2010–2012 grant promotorski MNiSzW „Ewolucja lokalnej demokracji bezpośredniej w Polsce po 1989 roku”. Warto podkreślić, że w badaniach empirycznych prowadzonych przez zespół biorą udział doktoranci i studenci Instytutu. Przedmiotem badań jest też konkurencyjność regionów, marketing lokalny oraz zagadnienia innowacyjności, problemy samorządu i spółdzielczości rolników (A. Kozera) czy kwestie finansowania samorządu terytorialnego (Łukasz Kozera).

Zainteresowania badawcze pracowników istniejącej dopiero od 2010 r. Katedry Badań nad Stosunkami Narodowymi i Etnicznymi koncentrowały się wokół mniejszości narodowościowych i etnicznych oraz zagadnień dotyczących polityki narodowościowej w Polsce i Europie. Podjęto szereg historycznych problemów związanych z egzystencją polskich Żydów, w tym w lokalnej kieleckiej społeczności, stosunkami polsko-żydowskimi, polityką państwa wobec tej mniejszości, współczesną pamięcią o holokauście (K. Urbański, niektóre publikacje M. Śliwy). W latach 2007–2008 członkowie tego zespołu partycypowali w opracowaniu tematu „Memoire d’holocauste: formation universitaire, protection des droits de l’homme et citoyenneté européenne”, stanowiącego część międzynarodowego projektu finansowanego przez UE – „European Union Democracy Campaign”. Historia Śląska i Ślązaków stanowiła przedmiot badań innego z pracowników tej katedry, Tomasza Fałęckiego, zaś perspektywą ukształtowania narodu śląskiego zajmował się Roman Kochnowski.

Rozwój badań prowadzonych przez Katedrę Stosunków Międzynarodowych uzależniony był dotychczas od jej stanu kadrowego, w kilku ostatnich latach widoczna jest zatem ich progresja. Są to badania dotyczące polityk zagranicznych, głównie – choć nie tylko – państw europejskich, stosunków bilateralnych, ze szczególnym uwzględnieniem roli Polski w tego typu międzynarodowych relacjach, ponadto wielostronnych stosunków regionalnych (głównie w Europie, w przestrzeni euroatlantyckiej, incydentalnie w Azji i Afryce). Były to badania historycznych i współczesnych aspektów funkcjonowania organizacji międzynarodowych, tak politycznych, jak i gospodarczych. Historią stosunków międzynarodowych zajmują się m.in. J. Łaptos, J. Rydel, S. Bielański i R. Kochnowski. Poza łączącymi tych badaczy zainteresowaniami problematyką europejską, każdy z nich eksploruje nieco inny obszar badawczy, co rzutuje na komplementarność ujęć, możliwość prowadzenia badań porównawczych itp. Odpowiednio w centrum zainteresowania lokują się stosunki międzynarodowe i polityka zagraniczna takich państw, jak Francja i kraje Beneluksu, RFN, Włochy oraz Austria. Liczne publikacje pracowników Instytutu dotyczą teorii i praktyki integracji europejskiej, polityki europejskiej i państw w nią zaangażowanych, instytucji i polityki UE oraz Rady Europy, edukacji europejskiej (Zbigniew Rudnicki) i postrzegania polityki europejskiej z perspektywy różnych krajów, m.in. USA (J. Łaptos, Grzegorz Nycz). W 2012 r. kierownik katedry prof. dr. hab. Józef Łaptos

pozyskał środki z grantu NCN na realizację projektu: „Humanitarne i polityczne aspekty działalności UNRRA wobec Polaków i Polski (1943–1947)”, oraz z Programu Jean Monnet (dofinansowanie z Komisji Europejskiej, czerwiec 2012 r.) na realizację projektu „Implementation of EU regional policy in Central and Eastern Europe – weight of history and economic challenges”. W przypadku Programu Jean Monnet w badaniach biorą również udział pracownicy innych katedr, dysponujący kompetencjami z zakresu prawa europejskiego oraz ekonomii. Zainteresowania zorientowane na zagadnienia wymienione wcześniej rzutowały na wyodrębnienie się nowego wyspecjalizowanego zespołu Katedry Studiów Europejskich.

Ważną i powracającą w badaniach z obszaru stosunków międzynarodowych kwestią są stosunki międzysąsiedzkie polsko-rosyjskie, polsko-ukraińskie i polsko-niemieckie (Robert Kłaczyński, A.J. Madera, J. Rydel). Młodszy pracownicy Instytutu interesują się polityką Wspólnoty Niepodległych Państw, państw Azji Centralnej, szczególnie grupy GUUAM (R. Kłaczyński). Przedmiotem badań są także, poza politycznymi, międzynarodowe stosunki gospodarcze (J. Pach, R. Kłaczyński) i międzynarodowe stosunki kulturalne. Inne badania z zakresu stosunków międzynarodowych mają bardziej przyczynkowski charakter. Wymienić można prace, których przedmiotem była polityka zagraniczna Turcji wobec państw bałkańskich, zagadnienia aspiracji Turcji do zyskania statusu członka Unii Europejskiej (K. Bieniek) czy stanowiska rządów i społeczeństw republik nadbałtyckich wobec akcesji do UE (Łukasz Stach, Dorota Murzyn). Dokooptowanie nowych badaczy do zespołu zajmującego się stosunkami międzynarodowymi pozwoli jeszcze bardziej rozszerzyć zakres badań o studia amerykańskie, studia niemieckie, zorientowane na politykę wschodnią.

Niewątpliwie, kierunkiem badań rzutującym na wyodrębnienie się nowych katedr było zainteresowanie aspektami prawnymi i instytucjonalnymi oraz rodzajami polityk charakterystycznych dla UE. Badania w tym zakresie są udziałem pracowników dwóch zespołów – istniejącej od 2002 r. Katedry Ekonomii i Polityki Gospodarczej oraz niedawno utworzonej Katedry Prawa i Nauk o Administracji. Przedmiotem badań są zatem różne aspekty polityki regionalnej UE, działania podejmowane na rzecz zwiększenia spójności ekonomicznej i społecznej, determinanty rozwoju regionalnego, wykorzystanie i bariery w absorpcji funduszy europejskich (D. Murzyn, Inga Kawka), rola administracji europejskiej, idee i zasady dobrego rządzenia w UE (I. Kawka), z bardziej szczegółowych zagadnień wspólnotowa polityka telekomunikacyjna (I. Kawka). Ponadto w zespole o profilu zainteresowań prawno-administracyjnym podejmowane są badania z zakresu prawa konstytucyjnego i administracji publicznej (Klaudia Klecha, Agata Nodzak). Problemy z zakresu polityki gospodarczej podejmowane są przez ekonomistów, w orbicie ich zainteresowań są ponadto procesy globalizacji i teorie internalizacji, zagadnienia konkurencyjności, finanse i pomoc publiczna, inwestycje zagraniczne, gospodarcza transformacja po 1989 r. (J. Pach, Katarzyna Kowalska) i funkcjonowanie sektora bankowego (Ł. Kozera). W badaniach polskiej gospodarki ważną i akcentowaną kategorią jest innowacyjność (J. Pach, D. Murzyn, Paweł Nowak) i ekologia (Paulina Szyja). Reorientacja zainteresowań w kierunku polityk szczegółowych: gospodarczej, społecznej, rolnej, oświatowej i in., stanowi załączek nowej katedry, tj. Polityki Publicznej. Podobnie w przypadku analiz dotyczących problemów bezpieczeństwa – postrzeganych z perspektywy międzynarodowej oraz wewnętrznej, instytucjonalnych rozwiązań w tym zakresie, podmiotów państwa realizujących politykę bezpieczeństwa (A. Żebrowski). Aspiracje do rozszerzenia badań tak zorientowanych stworzyły potrzebę reorganizacji i wyodrębnienia kolejnej katedry.

Najmniejszy zespół tworzą pracownicy Katedry Edukacji Obywatelskiej i Praw Człowieka, co nie znaczy, że problematyka edukacyjna i oświatowa jest ignorowana. Przeciwnie, publikacje z tej dziedziny, poza S. Kilianem oraz E. Stawowy, ma w swoim dorobku wielu pracowników Instytutu, co pozostaje w związku z charakterem uczelni. Są to często analizy koncepcji dotyczących edukacji w różnych okresach historii Polski, rozmaicie politycznie zorientowanych, roli kształcenia politologicznego w edukacji obywatelskiej, relacji edukacji obywatelskiej z kulturą polityczną (M. Śliwa), edukacji europejskiej i wielokulturowej (Z. Rudnicki, D. Kaspróicz) lub problemów społeczeństwa obywatelskiego (m.in. Ł. Stach). Badania dotyczą także problemów przestrzegania praw i wolności człowieka i edukacji w tym zakresie (E. Stawowy), dydaktyki nauk

politycznych, socjologicznych aspektów współczesnych przemian politycznych, w tym reform edukacji i pozostających w związku z nimi zagrożeń marginalizacją, kształcenia nauczycieli (H. Sekuła-Kwaśniewicz). Sporo uwagi poświęcono już przekazywaniu wiedzy o procesach integracji europejskiej i instytucjach UE w programach szkolnych (M. Simlat).

Pracownicy Instytutu korzystają z możliwości publikowania swoich prac w Wydawnictwie Naukowym Uniwersytetu Pedagogicznego. Publikowane są tu prace monograficzne i zbiorowe oraz podręczniki. Czasopismem, którego organizacją, redakcją oraz przygotowaniem do druku zajmuje się kadra Instytutu Politologii wraz ze wspomnianym wydawnictwem, są „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Politologica”. Na łamach tego periodyku publikowane są prace z zakresu nauk o polityce, stosunków międzynarodowych i nauk o bezpieczeństwie. Podobne nowe inicjatywy to „Rocznik Administracji Publicznej” oraz wydawane on-line „Mediterraneum. The Journal for Research and Studies”. Redakcje pism zapraszają do współpracy autorów zagranicznych, prosząc o kierowanie tekstów w języku angielskim na adres ip@up.krakow.pl lub mediterraneum@up.krakow.pl.

Współpraca międzynarodowa

Formy współpracy zagranicznej realizowane w Instytucie są pochodną: umów zawartych pomiędzy Uniwersytetem Pedagogicznym a uczelniami zagranicznymi, często wiele lat trwającej i wielopłaszczyznowej współpracy, zinstytucjonalizowanej współpracy europejskiej umożliwiającej odbywanie staży przez pracowników i wymianę studentów oraz kontaktów pracowników naukowych z politologami, głównie z krajów europejskich, finalizujących się zaproszeniem do wspólnych badań w ramach różnego typu projektów i grantów oraz uczestnictwem w konferencjach zagranicznych, wymianą doświadczeń, zaproszeniem na wykłady. Tak rozumianą naukową kooperację i wymianę uzupełnić można o współpracę z instytucjami o innym niż naukowy charakterze – wówczas gdy działania tych instytucji (np. stanowiących płaszczyznę partnerstwa samorządów lub organizacji pozarządowych, instytucji i organów UE, agend ONZ) stanowią przedmiot badań, a zagraniczny wyjazd wiąże się z kwerendą lub pracą badawczą.

Jedną z form działalności międzynarodowej, której inicjatorem i koordynatorem jest Instytut Politologii (reprezentowany w tej materii przez dr. hab. prof. UP S. Bielańskiego) stało się Międzynarodowe Centrum Naukowo-Badawcze „Mediterraneum” współtworzone przez kilka uczelni europejskich. Celem tego ośrodka jest prowadzenie badań naukowych, publikowanie ich rezultatów we współpracy z partnerami z Polski i z zagranicy, uczestnictwo w międzynarodowych działaniach naukowych (programach badawczych, konferencjach) oraz w działaniach wydawniczych (w językach obcych) w punktowanych czasopismach i publikacjach naukowych.

Gośćmi Instytutu Politologii wygłaszającymi wykłady (najczęściej o tematyce związanej z systemem politycznym, problemami polityki publicznej i edukacją w reprezentowanym kraju) byli przedstawiciele wielu akademickich ośrodków, nie tylko z Europy Zachodniej, ale także z Ukrainy, Rosji i krajów należących do grupy wyszehradzkiej. Z kolei w ramach programu wymiany nauczycieli akademickich „Uczenie się przez całe życie” (Erasmus – Lifelong Learning Programme) wielu pracowników naszego Instytutu regularnie korzysta z krótkoterminowych wyjazdów stypendialnych do europejskich uczelni partnerskich, m.in. w celu zbierania materiałów do pracy naukowej, przeprowadzenia kwerend archiwalno-bibliotecznych, wygłoszenia wykładów dla studentów uczelni zagranicznych. Te ostatnie przybliżyć mogą zagranicznym słuchaczom problemy polityki i gospodarki polskiej, polityki UE lub państw Europy Środkowej i Wschodniej (przykładowo, są to tematy: Post Cold War Polish Foreign Policy, Poland in Modern International Relations, Social and Economic Aspects of Polish Transformation, Economic policies in the European Union, Right-Wing Extremism in CEE).